

DOI: 10.7251/GFP1404261S

UDC: 342.565.2(497.6)(049.32)

Sudska praksa

Datum prijema rada:
8. jun 2014.

Datum prihvatanja rada:
23. jun 2014.

Dr

Milena Simović

*zamjenik direktora
u Sekretarijatu za
zakonodavstvo u Vladi
Republike Srpske i docent
na Fakultetu za bezbjednost i
zaštitu u Banjoj Luci*

Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

PRAVO NA SLOBODU I BEZBJEDNOST

Ne postoji kršenje člana II/3d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) kada je Okružni sud, u okviru svojih diskrecionih ovlašćenja, dao dovoljno jasno obrazloženje o neophodnosti produženja mjere pritvora, u smislu člana 197 stav 1 tačka b) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, a u daljnjoj fazi postupka apelantu ukinuta mjera pritvora, prije datuma predviđenog osporenim rješenjem za njegovo trajanje.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud prvenstveno ističe da je u svojoj jurisprudenciji ukazao da odredba člana 5 stav 3 Evropske konvencije zahtijeva da lice bude lišeno slobode u skladu sa članom 5 stav 1c. Evropske konvencije, tj. da lišavanje bude „zakonito“ u smislu navedenog člana, a obuhvata podjednako i proceduralnu i materijalnu zaštitu takvih lica. Evropski sud je zaključio da poštovanje člana 5 stav 3 Evropske konvencije zahtijeva da sudska vlast preispita sva pitanja u vezi s pritvorom, te da odluku o pritvoru donese pozivajući se na objektivne, zakonom predviđene kriterijume. Pri tome je postojanje osnovane sumnje da je lice lišeno slobode počinilo krivično djelo koje mu se stavlja na teret *conditio sine qua non* za određivanje ili produženje pritvora. Ali, to nakon određenog vremena nije dovoljno, već se mora procijeniti da li za pritvor postoje relevantni i dovoljni razlozi (vidi, Evropski sud za ljudska prava, *Trzaska protiv Poljske*, presuda od 11. jula 2000. godine, aplikacija broj 25792/94, stav 63).

Ustavni sud, takođe, ukazuje na praksu Evropskog suda, koji je zaključio da je pri odlučivanju o opravdanosti određivanja pritvora protiv osumnjičenog ili optuženog težina krivičnog djela koje mu se stavlja na teret svakako relevantan element za odlučivanje, zbog čega Evropski sud prihvata da ozbiljnost optužbi i težina zapriječene kazne predstavljaju inicijalni rizik koji nadležni organi mogu opravdano uzeti u obzir. Međutim, Evropski sud je, istovremeno, naglasio da ozbiljnost i težina optužbi ne mogu biti argumenat koji, sam po sebi, može oprav-

dati produženje pritvora (vidi, Evropski sud, *Ilijkov protiv Bugarske*, presuda od 26. jula 2001. godine, aplikacija broj 33977/96, st. 80 i 81).

Dakle, ocjenjujući postupak u cjelini, te okolnost da je prema apelantu u daljnjem toku postupka, o kojoj Ustavni sud nije imao saznanja, ipak, ukinuta mjera pritvora, što upravo ukazuje da je mjera pritvora apelantu u istražnom postupku trajala upravo onoliko koliko je bilo neophodno, Ustavni sud u okolnostima konkretnog slučaja smatra da su apelantovi navodi o kršenju prava na slobodu i s bezbjednost neosnovani.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 3271/13 od 23. decembra 2013. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Pravo na suđenje pred nezavisnim sudom

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi ukazivalo da je prekršeno apelantovo pravo na suđenje pred nezavisnim sudom jer je predmet vraćan na ponovno suđenje zbog postojanja bitne povrede odredaba krivičnog postupka i primjene relevantnih odredaba Zakona o krivičnom postupku koje se nisu mogle otkloniti u žalbenom postupku pred Vrhovnim sudom, te kada je Okružni sud za svoju odluku donesenu u ponovnom postupku dao detaljno i jasno obrazloženje na temelju izvedenih dokaza koji su ocijenjeni pojedinačno i u međusobnoj vezi, uz obrazloženje koje ne ostavlja utisak bilo kakve proizvoljnosti. Međutim, postoji kršenje prava na „suđenje u razumnom roku“ kao jednog od elemenata prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije kada u krivičnom predmetu koji je vođen protiv apelanta nije donesena konačna presuda u periodu od osam godina i četiri mjeseca, iako se ne može izvesti zaključak da su u tom periodu sudovi bili neaktivni (doneseno ukupno deset odluka) ali u odnosu na apelanta nisu bili efikasni.

Iz obrazloženja:

U pogledu apelantovih navoda da je u konkretnom slučaju prekršen princip nezavisnosti sudova i da je konačna osuđujuća presuda proizašla iz sukoba odluka Vrhovnog suda i Okružnog suda koji je zbog stalnog vraćanja na ponovno suđenje morao donijeti osuđujuću presudu, Ustavni sud napominje da prema praksi Evropskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud) sud mora biti nezavisan od izvršne vlasti i od stranaka (vidi Evropski sud, *Ringeisen protiv Austrije*, presuda od 16. jula 1971. godine, serija A, broj 13, stav 95). Osim toga, sumnje u vezi s utiskom nezavisnosti moraju biti objektivno opravdane, odnosno pružiti odgovarajući argumenti i dokazi da postoji legitimna sumnja u nezavisnost suda zbog pritiska i uticaja izvršne vlasti. Međutim, u konkretnom slučaju apelant ovaj princip dovodi u vezu sa „sukobom“, odnosno različitim odlučanjem Vrhovnog suda (koji je tri puta ukidao oslobađajuće presude), smatrajući da je Okružni sud pod pritiskom Vrhovnog suda konačno morao „popustiti“ i donijeti osuđujuću presudu.

U vezi s tim, Ustavni sud smatra da sve navedeno, u okolnostima konkretnog slučaja, ne ukazuje da je, u smislu stavova iz navedene odluke Evropskog suda, bilo ko iz izvršne

vlasti ili Tužilaštvo kao suprotna stranka u predmetnom krivičnom postupku, vršio ili pokušao izvršiti bilo kakav pritisak na sud, niti to proizlazi iz dokumenata predočenih Ustavnom sudu, zbog čega se apelantovi navodi vezani za navodno kršenje principa nezavisnosti u smislu garancija iz člana 6 Evropske konvencije pokazuju neosnovanim. Ustavni sud napominje da stalno vraćanje odluke na ponovno suđenje može pokazati da postoje ozbiljni nedostaci u organizaciji sudskog sistema (vidi Evropski sud, *Probmeier protiv Njemačke*, presuda od 1. jula 1997. godine, stav 64, Izvještaji 1997-IV). Međutim, u konkretnom slučaju, Vrhovni sud u situaciji postojanja bitne povrede određaba krivičnog postupka iz člana 364 stav 1 tačka 11 u vezi s članom 376 stav 1 tačka 1 Zakona o krivičnom postupku na koje, osim povreda ukazanih žalbom, pazi i po službenoj dužnosti, nije mogao postupiti drugačije nego predmet vratiti nižestepenom sudu na ponovno suđenje. Iz navedenog proizlazi da postojanje bitne povrede određaba krivičnog postupka, kao razloga zbog kojeg se pobijana presuda nije mogla ispitati, zahtijeva ukidanje presude i ponovno suđenje pred sudom koji ju je donio, uz ispunjenje standarda propisanih u odredbi člana 357 stav 7 Zakona o krivičnom postupku (sadržaj presude) na koje je Vrhovni sud u svojim rješenjima ukazao, budući da se radi o povredi koju Vrhovni sud nije mogao sanirati. Dakle, dosljedna primjena relevantnih odredaba Zakona o krivičnom postupku u okolnostima konkretnog slučaja ne može ni u kojem slučaju predstavljati kršenje principa nezavisnosti u smislu naprijed navedenih garancija prava na pravično suđenje. Stoga Ustavni sud smatra da su apelantovi navodi u ovom dijelu neosnovani.

Ustavni sud zapaža da je u relevantnom periodu doneseno ukupno deset odluka, da je prvostepeni sud u početnoj fazi postupka u primjerenim rokovima donio dvije presude, Okružni sud jedno rješenje i četiri presude i Vrhovni sud tri rješenja. Iz navedenog proizlazi da sudovi nisu bili neaktivni već su, a to se naročito odnosi na Vrhovni sud i Okružni sud, ukidanjem i vraćanjem na ponovni postupak narušili standard i zahtjev „razumnosti“ iz člana 6 stav 1 Evropske konvencije. Naime, iz obrazloženja sva tri rješenja Vrhovnog suda proizlazi jasan osnov zbog kojeg su drugostepene oslobađajuće presude ukidane i vraćane na ponovni postupak, a u pitanju je postojanje bitne povrede određaba krivičnog postupka iz člana 364 stav 1 tačka 11 Zakona o krivičnom postupku pri čemu Vrhovni sud nije imao mogućnost postupiti drugačije, jer relevantne odredbe Zakona o krivičnom postupku ukazuju da će sud koji je počinio bitnu povredu otkloniti taj nedostatak prema uputama suda koji donosi odluku o žalbi, kako je Vrhovni sud u konkretnom slučaju i postupio. Taj sud je, naime, u svojim rješenjima konstantno isticao da pobijane presude Okružnog suda ne sadrže jasan i nedvosmislen stav u pogledu osnova za oslobađanje od optužbe, budući da je u dvije svoje pobijane presude primijenio odredbu člana 350 stav 3, a u jednoj odredbu člana 350 stav 1 Zakona o krivičnom postupku, kojima su propisani potpuno različiti osnovi za donošenje oslobađajuće presude. Iz navedenog proizlazi da u odnosu na apelanta, u okolnostima konkretnog predmeta, postupak nije bio efikasan jer je dugo trajao, bez obzira na to što je donesen veliki broj sudskih odluka (ukupno 10).

Imajući u vidu postupak kao cjelinu i njegove posljedice, prije svega u odnosu na stranke kao učesnike tog postupka, kao i njegov značaj za apelanta, Ustavni sud smatra da su Okružni sud i Vrhovni sud narušili princip prava na pravično suđenje u razumnom roku kao elementu prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i

člana 6 stav 1 Evropske konvencije. Stoga, Ustavni sud smatra da u pogledu dužine trajanja postupka postoji kršenje apelantovog prava na pravično suđenje.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 3861/10 od 12. februara 2014. godine)*

Dokazi na kojima se zasniva presuda

Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije kada osporena konačna odluka nije zasnovana na nezakonitim dokazima, te kada sudovi ostale izvedene dokaze ocijene pojedinačno i u međusobnoj vezi, te na osnovu brižljive i savjesne ocjene tih dokaza izvedu zaključak da su apelanti počinili krivična djela koja su im stavljena na teret.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud podsjeća na stav Evropskog suda da njegov zadatak nije da daje svoju ocjenu o prihvatljivosti dokaza umjesto domaćih sudova, iako može ispitivati način na koji se s tim dokazima postupalo kao bitnim elementom pri odlučivanju da li je suđenje bilo pravično, te su tako pravila o dokazima uglavnom pitanje za domaće sudove. Pored toga, Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda iz koje slijedi da prihvatanje nezakonito dobijenih dokaza ne predstavlja samo po sebi kršenje člana 6 Evropske konvencije, ali je Evropski sud u predmetu *Schenk protiv Švajcarske* utvrdio da to može dovesti do nepravičnosti, zavisno od činjenica konkretnog predmeta (vidi, Evropski sud, *Schenk protiv Švajcarske*, presuda od 12. jula 1988. godine, broj predstavke 1086/84, serija A-140, stav 49). Naime, u toj odluci Evropski sud je izrazio stav da član 6 Evropske konvencije ne sadrži niti jedno pravilo koje reguliše pitanje prihvatljivosti dokaza, nego da je to pitanje u isključivoj nadležnosti domaćeg zakonodavstva, te da, u skladu sa navedenim, prihvatanje nezakonitih dokaza ne znači samo po sebi povredu člana 6 Evropske konvencije, da Evropski sud ispituje postupak kao cjelinu, odnosno da li su sudovi, korišćenjem tog nezakonitog dokaza, lice lišili prava na pravično suđenje. Pri tome, posebno će se ocijeniti da li je nezakoniti dokaz bio jedini dokaz na kojem je odluka koja se osporava zasnovana.

Dalje, Ustavni sud ukazuje na praksu Evropskog suda i Ustavnog suda, prema kojoj je zadatak redovnih sudova da ocijene izvedene dokaze i njihovu relevantnost u konkretnom predmetu. Ustavni sud, stoga, neće procjenjivati kvalitet zaključaka redovnih sudova u pogledu procjene dokaza, ukoliko se ova procjena ne doima očigledno proizvoljnom. Isto tako, Ustavni sud se neće miješati ni u to kojim dokazima strana u postupku redovni sudovi poklanjaju povjerenje na osnovu slobodne sudijske procjene. To je isključivo uloga redovnih sudova, čak i kada su izjave svjedoka na javnoj raspravi i pod zakletvom suprotne jedna drugoj (vidi, Evropski sud, *Doorson protiv Holandije*, presuda od 6. marta 1996. godine, objavljena u Izvještajima broj 1996-II, stav 78, i Ustavni sud, Odluka broj AP 612/04 od 30. novembra 2004. godine, objavljena u "Službenom glasniku BiH" broj 19/05).

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 5409/10 od 27. februara 2014. godine)*

Radni odnosi

Nema povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije jer je Okružni sud dovoljno jasno obrazložio osporenu presudu primjenom odredbe člana 118 stav 2 Zakona o radu, a takvo obrazloženje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim.

Iz obrazloženja:

U konkretnom slučaju, postupak se odnosi na potraživanja iz radnog odnosa - isplatu neisplaćenih plata, dakle, na predmet građanskopravne prirode, te je član 6 stav 1 Evropske konvencije primjenjiv (vidi Ustavni sud odluka o dopustivosti i meritumu AP 2671/10 od 5. septembra 2013. godine, dostupna na veb-stranici Ustavnog suda *www.ustavnisud.ba*, tačka 21). Stoga će Ustavni sud ispitati da li je postupak pred redovnim sudom bio pravičan - onako kako to zahtijeva član 6 stav 1 Evropske konvencije.

U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da je Okružni sud dovoljno jasno obrazložio svoju odluku zašto je trebalo ukinuti prvostepenu presudu u dijelu kojim je taj sud udovoljio zahtjevu apelantkinja i obavezao tuženog da im isplati neisplaćene plate i za period od 1. januara 2006. do 23. oktobra 2008. godine, a takvo obrazloženje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim. Nesporno je da su apelantkinje u konkretnoj pravnoj stvari tužbu sudu podnijele 23. oktobra 2009. godine iako su za povredu svojih prava saznale donošenjem Presude Osnovnog suda od 7. novembra 2008. godine, koja je postala pravnosnažna 25. novembra 2008. godine (kojom je tuženi obavezan da apelantkinje vrati na posao i uspostavi im sva prava iz radnog odnosa). S obzirom na navedeno Ustavni sud, suprotno apelacionim navodima, ne nalazi proizvoljnost u primjeni materijalnog prava kad je Okružni sud preinačio prvostepenu presudu, te odbacio kao neblagovremenu tužbu apelantkinja za isplatu neisplaćenih plata za period od 1. januara 2006. do 23. oktobra 2008. godine, budući da je nesporno da su apelantkinje tužbu podnijele protekom zakonom utvrđenog prekluzivnog jednogodišnjeg (subjektivnog) roka koji teče od dana saznanja za povredu iz člana 118 stav 2 Zakona o radu zbog čega se pokazuje neosnovanim pozivanje apelantkinja na trogodišnji (objektivni) rok iz navedene odredbe.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 1910/11 od 12. marta 2014. godine)*

Obrazloženje presude

Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije, kada osporena presuda ne sadrži razloge na kojima je zasnovana odnosno kada osporena odluka ne sadrži obrazloženje koje zadovoljava zahtjeve prema standardu prava na pravično suđenje.

Iz obrazloženja:

Dovodeći u vezu citirane zakonske odredbe kojima su suštinski regulisana ovlaštenja revizijskog suda u postupku odlučivanja o reviziji sa principom da sudska odluka mora imati razloge na kojima je utemeljena i obrazloženje iz osporene presude Vrhovnog suda, Ustavni sud smatra da obrazloženje osporene odluke Vrhovnog suda ne sadrži niti jedan razlog o pogrešnoj primjeni materijalnog prava od strane Kantonalnog suda niti razloge koji

se odnose na povrede odredaba parničnog postupka na koje je, kako proizilazi iz presude Vrhovnog suda, u reviziji ukazao tuženi (član 367 stav 1 tač. 1 i 3 u vezi sa stavom 3 Zakona o parničnom postupku koji je bio na snazi u vrijeme donošenja prvostepene presude). U suštini, veoma sažeto obrazloženje odluke Vrhovnog suda svodi se samo na konstataciju „da izjava jednog svjedoka ... koji sa načelnikom nije bio u dobrim odnosima ... nije mogao predstavljati vjerodostojan dokaz da je načelnik naredio rušenje kuće“. Osim toga, imajući u vidu da prvostepena i drugostepena presuda (kako proizilazi iz njihovog obrazloženja) nisu zasnovane isključivo na iskazu jednog svjedoka, već, između ostalog, i na pisanoj dokumentaciji u pogledu štetnog događaja, dakle materijalnim dokazima koje su nižestepeni sudovi cijenili, Ustavni sud zapaža da Vrhovni sud u tom pravcu nije naveo nikakvo obrazloženje koje bi se ticalo vjerodostojnosti tih (materijalnih) dokaza ili nekom njihovom nedostatku. Naime, Vrhovni sud je konstatacijom da „svjedok nije bio u dobrim odnosima sa načelnikom“, izveo zaključak da se zbog takvog odnosa iskazu saslušanog svjedoka nije mogla pokloniti vjera, iako iz obrazloženja prvostepene i drugostepene presude Ustavni sud nije mogao zaključiti da je uopšte cijenjen odnos saslušanog svjedoka i načelnika ili da je zbog nekih drugih okolnosti taj odnos bitan. Međutim, i sama pretpostavka takvih (eventualnih) okolnosti bi upućivala na primjenu odredbe člana 250 stav 2 Zakona o parničnom postupku, dakle kao postojanje razloga za vraćanje predmeta na ponovno suđenje, a ne odredbe člana 250 stav 1 Zakona o parničnom postupku koju je Vrhovni sud u konkretnoj situaciji primijenio, nalazeći da su nižestepeni sudovi pogrešno primijenili materijalno pravo.

S druge strane, Ustavni sud uočava da je tužena u svojoj reviziji ukazala i na bitne povrede odredaba parničnog postupka a zatim i na pogrešnu primjenu materijalnog prava a da Vrhovni sud u tom smislu nije dao nikakvo obrazloženje, prije svega u pogledu ostalih (materijalnih) dokaza. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da je odredbom člana 250 stav 2 Zakona o parničnom postupku propisano da ako revizijski sud utvrdi da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka činjenično stanje nepotpuno utvrđeno i da zbog toga nema uslova za preinačenje presude, rješenjem treba prihvatiti reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelimično presudu drugostepenog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom vijeću drugostepenog suda. Iz navedenog proizilazi da revizijski sud može ukinuti pobijanu presudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava ili zbog povrede pravila postupka ako su oni posljedica pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, temeljem odredbe člana 250 stav 2 Zakona o parničnom postupku.

Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud smatra da je način na koji je Vrhovni sud u svojoj odluci primijenio odredbu člana 250 stav 1 Zakona o parničnom postupku arbitraran, jer osporena presuda ne sadrži obrazloženje niti su navedeni razlozi u pogledu pogrešne primjene materijalnog prava, što se pojavljuje kao pretpostavka primjene navedene odredbe na kojoj je Vrhovni sud utemeljio svoju odluku o uvažavanju revizije i preinačavanju presuda nižestepenih sudova. Osim toga, Vrhovni sud nije naveo razloge niti je dao obrazloženje u pogledu eventualne neprimjenjivosti odredbe člana 250 stav 2 Zakona o parničnom postupku iako je revizijom ukazano na primjenu ove odredbe, odnosno mogućnost da se prihvatanjem revizije drugostepena presuda ukine i predmet vrati na ponovno suđenje. Stoga, Ustavni sud smatra da u presudi Vrhovnog suda koja je predmet apelacije nedostaju razlozi i obrazloženje koji su taj sud opredijelili da preinači obje nižestepene presude i apelantov

tužbeni zahtjev odbije, što predstavlja kršenje ustavnog prava apelantata na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 3872/10 od 10. aprila 2014. godine)*

Zastarjelosti pokretanja i vođenja prekršajnog postupka

Postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije kada je redovni sud propustio da okolnosti konkretnog slučaja cijeni u vezi s relevantnom zakonskom odredbom o zastarjelosti pokretanja i vođenja prekršajnog postupka i tako utvrdi postojanje uslova za vođenje prekršajnog postupka protiv apelanta, što je za rezultat imalo arbitrarnu primjenu prava na apelantovu štetu.

Iz obrazloženja:

Apelant je i u žalbi protiv prvostepenog rješenja izričito ukazivao da je nastupila zastarjelost vođenja prekršajnog postupka, što, prema članu 63 Zakona o prekršajima, predstavlja jedan od osnova za povredu materijalnog propisa o prekršajima. Ustavni sud podsjeća da, prema članu 68 Zakona o prekršajima, u situaciji kada drugostepeni sud, odlučujući o žalbi utvrdi da se prekršajni postupak nije mogao ni voditi, pored ostalog, zbog kršenja materijalnog propisa o prekršajima, rješenje o prekršaju treba preinačiti i postupak obustaviti. Okružni sud je zaključio da je radnjom pribavljena adrese od CIPS-a tok zastarjelosti prekinut, pa da su aplantovi navodi o zastarjelosti neosnovani. Nesporno je da je preduzimanjem navedene radnje tok zastarjelosti prekidan u smislu člana 30 stav 2 Zakona o prekršajima. Međutim, ni iz obrazloženja osporenog drugostepenog rješenja, kao ni iz odgovora Okružnog suda na apelantove navode, ne može se zaključiti da je Okružni sud pri tom imao u vidu i rok iz člana 30 stav 3 Zakona o prekršajima, tj. protek dvije godine od dana kada je prekršaj počinjen bez obzira na prekide toka zastarjelosti koji, u stvari, predstavlja apsolutni rok zastarjelosti za pokretanje i vođenje prekršajnog postupka, odnosno da je okolnosti konkretnog slučaja cijenio i u vezi sa ovom zakonskom odredbom. Naime, u postupku odlučivanja o apelantovoj žalbi, prije donošenja osporenog rješenja Okružnog suda, proteklo je dva puta onoliko vremena koliko se traži članom 28 istog zakona za zastarjelost od počinjenog prekršaja bez obzira na prekide toka zastarjelosti, tj. nastupio je rok zastarjelosti iz člana 30 stav 3 Zakona o prekršajima. Prema navedenom, Ustavni sud zaključuje da su apelantove tvrdnje da je nastupila zastarjelost pokretanja i vođenja prekršajnog postupka u njegovom slučaju osnovane.

Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da je Okružni sud pri ocjeni apelantovih žalbenih navoda o zastarjelosti vođenja prekršajnog postupka potpuno zanemario član 30 stav 3 Zakona o prekršajima, te tako u okolnostima konkretnog slučaja arbitrarno primijenio materijalno pravo, što je za rezultat imalo povredu apelantovog prava na pravično suđenje. Stoga, Ustavni sud zaključuje da je u konkretnom slučaju povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 1729/10 od 12. juna 2013. godine)*

KAŽNJAVANJE SAMO NA OSNOVU ZAKONA

Prekršeno je apelantovo ustavno pravo iz člana II/2 Ustava Bosne i Hercegovine i člana 7 Evropske konvencije, jer je u konkretnom slučaju retroaktivna primjena Krivičnog zakona BiH bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja kazne.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju Sud BiH apelanta osudio na kaznu dugotrajnog zatvora od 25 godina. U vezi s tim, a u kontekstu najviše zapriječene (najteže) kazne koja se može izreći za predmetno krivično djelo, Ustavni sud ukazuje da je odredbama člana 37 stav 1 Krivičnog zakona SFRJ (KZSFRJ) propisano da se smrtna kazna ne može propisati kao jedina glavna kazna za određeno krivično djelo, te da je odredbama člana 38 stav 2 takođe propisano da za krivična djela za koja je propisana smrtna kazna - sud može izreći i zatvor u trajanju od 20 godina. Pri tome, Ustavni sud ističe da iz ovih odredaba proizlazi da, dakle, za krivično djelo koje je apelant počinio nije bila jedina propisana maksimalna kazna smrtna kazna, nego da je, kao njena alternativa, u određenim slučajevima mogla biti izrečena i kazna zatvora u trajanju od 20 godina. Prema tome, Ustavni sud ukazuje da se za krivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva u KZSFRJ mogla izreći kazna zatvora u trajanju od pet do 15 godina ili kazna zatvora u trajanju od 20 godina ili smrtna kazna.

U tom kontekstu, Ustavni sud ukazuje da je nesporno da je smrtna kazna, koja je kao maksimalna kazna za predmetno krivično djelo propisana KZSFRJ, strožija od kazne dugotrajnog zatvora, koja je kao maksimalna kazna propisana Krivičnim zakonom BiH (KZBiH). Međutim, Ustavni sud podsjeća da je članom II/2 Ustava Bosne i Hercegovine propisano da se prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji i u njenim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini, te da ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je stupanjem na snagu Ustava Bosne i Hercegovine (14. decembar 1995. godine) stupio na snagu i Protokol broj 6 uz Evropsku konvenciju kojim je propisano da se smrtna kazna ukida (član 1), te da država može u svom zakonodavstvu da predvidi smrtnu kaznu za djela izvršena u doba rata ili neposredne ratne opasnosti (član 2). Pri tome, Ustavni sud ukazuje da je, nakon toga, 3. maja 2002. godine, na nivou Vijeća Evrope, usvojen Protokol broj 13 uz Evropsku konvenciju o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima, koji je Bosna i Hercegovina ratifikovala 28. maja 2003. godine. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud ukazuje da iz navedenog jasno proizlazi da u vrijeme donošenja osporenih odluka, u toku 2008. i 2009. godine, nije postojala niti teorijska, niti praktična mogućnost da apelantu bude izrečena smrtna kazna za predmetno krivično djelo.

Ustavni sud podsjeća da je pitanje smrtne kazne već ranije razmatrano u Odluci Doma za ljudska prava za BiH *Sretko Damjanović protiv BiH, broj CH/96/30 od 5. septembra 1997. godine*. U ovoj odluci je, između ostalog, navedeno: "U razmatranju da li bi smaknuće kojim se prijeti podnosiocu prijave bilo predviđeno u domaćem zakonu i u skladu sa odredbama u svrhu člana 2 Protokola broj 6 uz Konvenciju, Dom mora uzeti u obzir relevantne odredbe Ustava izložene u Aneksu 4. Opšteg okvirnog sporazuma." U tom pogledu Dom zapaža da je, po članu 2 Aneksa II na Ustav, koji se bavi prelaznim aranžmanima, predviđeno da će važeći zakoni na dan stupanja na snagu Ustava „ostati na snazi do mjere koja nije protivrječna Ustavu“. Primjena smrtne kazne bi se stoga mogla samo

smatrati propisanom u domaćem zakonu u obliku čl. 141 ili 142 Krivičnog zakona ukoliko odredbe tih članova same „ne bi bile u neskladu sa Ustavom“ (stav 34). Dalje, „tamo gdje jedan od sporazuma o ljudskim pravima nameće jasnu, preciznu i apsolutnu zabranu nekog pravca djelovanja, jedini način na koji se može provesti obaveza da se licima osiguraju spomenuta prava bez diskriminacije - jeste davanje snage zabrani. Stoga se zakoni koji idu suprotno od takve zabrane ne mogu smatrati da su u skladu sa Ustavom i stoga se ne mogu posmatrati kao ispravna osnova u domaćem zakonu za bilo kakvu akciju koja po Evropskoj konvenciji mora biti legalna u domaćem zakonu. Stoga, Dom smatra da čl. 141 i 142 Krivičnog zakona, utoliko što ovlašćuju primjenu smrtno kazne u doba mira, nisu u skladu sa Ustavom i da pogubljenje kojim se prijeti podnosiocu prijave zato ne bi bilo propisano domaćim zakonom u svrhu Protokola broj 6 uz Evropsku konvenciju. Zato bi to kršilo član 2 Protokola broj 6 iz istog razloga (stav 37).

S obzirom na to da, dakle, nije bilo moguće apelantu izreći smrtnu kaznu, postavlja se pitanje koja je to, onda, maksimalna kazna mogla biti izrečena apelantu prema KZSFRJ. U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je odredbama člana 38 stav 2 KZSFRJ propisano da „za krivična djela za koja je propisana smrtna kazna sud može izreći i zatvor od 20 godina“. Prema mišljenju Ustavnog suda, iz citirane zakonske odredbe jasno proizlazi da maksimalna kazna za predmetno krivično djelo, u situaciji kada više nije moguće izreći smrtnu kaznu, jeste kazna zatvora od 20 godina. Poredeći kaznu zatvora od 20 godina (kao maksimalnu kaznu za predmetno krivično djelo prema KZSFRJ) sa kaznom dugotrajnog zatvora od 45 godina (kao maksimalnom kaznom za predmetno krivično djelo prema KZBiH), Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju nesumnjivo da KZSFRJ predstavlja blaži zakon za apelanta. Imajući u vidu da je, dakle, prema KZSFRJ, apelantu bilo moguće izreći maksimalnu kaznu od 20 godina, a da mu je u konkretnom slučaju, primjenom KZBiH, izrečena kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 25 godina, Ustavni sud smatra da je retroaktivna primjena KZBiH bila na apelantovu štetu u pogledu izricanja kazne, a što je protivno članu 7 Evropske konvencije.

Radi zaštite apelantovog ustavnog prava, Ustavni sud smatra da je dovoljno da ukine Presudu Suda BiH i vrati predmet tom sudu da donese novu odluku u skladu sa članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 7 stav 1 Evropske konvencije.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP 5161/10 od 23. januara 2014. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Nije povrijeđeno pravo apelanata na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju budući da je osporena odluka zasnovana na zakonu, donesena u javnom interesu, a na apelante nije stavljen prekomjeran teret radi ostvarenja zakonitog cilja. Osim toga, Ustavni sud zaključuje da u postupku u kojem je odlučivano o naknadi štete radi devastiranja imovine tokom rata nije raspravljano o povratku apelanata na njihovu imovinu koja im je nesporno vraćena u posjed 2001. godine, iz čega proizlazi da osprenom presudom nije povrijeđen princip povratka na imovinu iz člana II/5 Ustava Bosne i Hercegovine.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud naglašava da su redovni sudovi na sve tri instance u osporenim odlukama dali jasna obrazloženja u pogledu zastarjelosti potraživanja apelanata za naknadu štete, shodno odredbi člana 360 Zakona o obligacionim odnosima kojom je propisano da zastarjelošću prestaje pravo zahtijevati ispunjenje obaveze, da zastarjelost nastupa kad protekne zakonom određeno vrijeme u kome je povjerilac mogao zahtijevati ispunjenje obaveze i da se sud ne može obazirati na zastarjelost ako se tuženi na nju nije pozvao. Dakle, sud ne pazi na zastaru potraživanja *ex offo*, već se taj prigovor mora izričito istaći, kao što je tužena učinila u konkretnom postupku. Odlučujući o ovom prigovoru materijalno-pravnog karaktera, sudovi su u obrazloženjima jasno naveli da su apelanti od stupanja na snagu Odluke Narodne skupštine Republike Srpske o ukidanju ratnog stanja i neposredne ratne opasnosti (19. juna 1996. godine) objektivno bili u mogućnosti tužbu podnijeti na vrijeme, budući da su za štetu saznali u ljeto 1999. godine, a tužbu sudu podnijeli u maju 2006. godine. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da se rok zastarjelosti koji je propisan u odredbi člana 376 Zakona o obligacionim odnosima odnosi na potraživanja naknade štete, bez obzira na to po kojem osnovu je šteta nastala, da je u prvom stavu navedene odredbe propisan subjektivni rok od tri godine od dana saznanja za štetu, a u drugom stavu objektivni rok od pet godina (unutar kojeg je subjektivni rok) od dana nastanka štete, u kom je neophodno podnijeti tužbu radi ostvarenja sudske zaštite naknade štete. Izuzetak od ovog pravila sadržan je u odredbi član 377 Zakona o obligacionim odnosima kojim je propisano da nakanda štete proistekle iz krivičnog djela zastarijeva u rokovima zastarjelosti krivičnog gonjenja za krivično djelo, kada su ti rokovi duži.

Imajući u vidu okolnosti konkretnog predmeta, dakle nespornu činjenicu da je šteta nastala u periodu od 1992. do 1995. godine, da su apelanti za štetu saznali u ljeto 1999. godine, te uvažavajući zastoj toka zastare potraživanja u vrijeme ratnih dešavanja, a imajući u vidu Odluku o ukidanju ratnog stanja (19. juni 1996. godine), potraživanje apelanata je, kako su zaključili redovni sudovi, zastarjelo kako unutar objektivnog roka od pet godina tako i subjektivnog roka od tri godine od dana nastanka štete iz člana 376 st. 1 i 2 Zakona o obligacionim odnosima. Pri tome, kako primjećuje Ustavni sud, apelanti u postupku pred redovnim sudovima, osim isticanja da je njihovu imovinu koristila Vojska Republike Srpske, nisu tvrdili niti su u tom pravcu predlagali dokaze da je šteta eventualno nastala činjenjem krivičnog djela, što je eventualno moglo ukazivati na primjenu rokova zastarjelosti iz člana 377 Zakona o obligacionim odnosima. Imajući u vidu navedeno Ustavni sud zaključuje da je „miješanje“ u pravo apelanata na imovinu izvršeno u skladu sa zakonom.

Ustavni sud takođe podsjeća da je u brojnim odlukama obrazložio da u ograničenja u pogledu ostvarivanja građanskih prava spada i mogućnost prigovora zastare tužbenih zahtjeva (vidi odluku Ustavnog suda o dopustivosti i meritumu, broj AP 1527/09, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 27/12 i AP 150/04 od 17. februara 2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 36/05, te odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava, aplikacija broj 13674/88 od 14. aprila 1989. godine u predmetu *Cyril Albert Warner protiv Velike Britanije*). Ovo ograničenje je potrebno da bi se osigurao princip pravne sigurnosti, a pri konkretnom regulisanju ovog pitanja, prije svega određivanja roka zastare, zakonodavac uživa određenu slobodu procjene (vidi Evropski sud, *Ashingdane protiv Velike Britanije*, presuda od 28. maja 1985, serija A, broj 93, stav 57). Osim toga,

Ustavni sud podsjeća da je i prema stanovištu Evropskog suda svrha rokova zastarjelosi da osiguraju pravnu sigurnost i konačnost, zaštite potencijalno odgovornu osobu od zastarjelih zahtjeva kojim bi se mogla teško suprotstaviti, te da spriječe nepravdu koja bi se mogla dogoditi kada bi se od sudova zahtijevalo da odlučuju o događajima iz daleke prošlosti.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 121/10 od 28. marta 2014. godine)*

PRAVO NA ŽALBU U KRIVIČNIM STVARIMA

Ne postoji povreda prava iz čl. 2-4. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju kada je prvoapelant iskoristio svoje pravo na žalbu u krivičnom postupku, kada osporene presude nisu ukinute, niti je osoba pomilovana, niti je otkrivena neka nova činjenica koja nesporno ukazuje da se radilo o sudskoj grešci, kao i kada se ne radi ni o ponovnom vođenju krivičnog postupka za isto krivično djelo protiv prvoapelanta, niti je on tražio ponavljanje postupka iz zakonom predviđenih razloga.

Iz obrazloženja:

Prvoapelant je, takođe, naveo povredu odredaba čl. 2-4. Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju. S tim u vezi, Ustavni sud podsjeća da se prava iz člana 2 navedenog protokola odnose na pravo na žalbu u krivičnim stvarima, dok su stavom 2 ovog člana navedeni izuzeci u pogledu postojanja prava na žalbu u krivičnim stvarima. Dalje, prava iz člana 3 Protokola broj 7 se odnose na pravo na naknadu za pogrešnu presudu u slučaju kada je kasnije presuda bila ukinuta ili je osoba bila pomilovana zbog toga što neka nova ili novootkrivena činjenica nesporno ukazuje da se radilo o sudskoj grešci, dok se prava iz člana 4 odnose na pravo osobe da ne bude suđena ili kažnjena dva puta po istom predmetu. Stav 2 tog člana propisuje izuzetak od tog pravila, prema kojem je ponovno suđenje moguće u situacijama koje su eksplicitno navedene u toj odredbi.

Ustavni sud zapaža da je u konkretnom slučaju prvoapelant iskoristio svoje pravo na žalbu u krivičnom postupku, da osporene presude nisu ukinute, niti je prvoapelant pomilovan, niti je otkrivena neka novootkrivena činjenica koja nesporno ukazuje da se radilo o sudskoj grešci. Osim toga, u konkretnom slučaju se ne radi ni o ponovnom vođenju krivičnog postupka za isto krivično djelo protiv prvoapelanta, niti je on tražio ponavljanje postupka iz zakonom predviđenih razloga. Shodno navedenom, Ustavni sud zaključuje da su navodi o povredi prava iz čl. 2-4 Protokola broj 7 uz Evropsku konvenciju neosnovani.

*(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
broj AP 1796/10 od 16. maja 2013. godine)*